

MEER DAN EEN HALVE EEUW ENGAGEMENT

Getuigen zijn zelden goede historici. Het is moeilijk afstand te nemen van je eigen verleden. Ervaringen structureren het leven en geven je de indruk van eigenheid. Niet makkelijk dan om na te gaan hoe structuren die ervaringen een kader geven en hoe je dan weer gewoon een product van je tijd wordt. Mei '68, mythologisch hoogtepunt van de jaren zestig, is inderdaad 'mijn tijd'.

Voor mij betekent mei '68 een blokmaand naast de radio en France Inter, een paar autoritten naar Parijs om de kameraden te helpen, vermomd als toerist naar het zuiden, soms met jerrycans benzine, soms met in Gent in het Frans gedrukte pamfletten of brochures. Of het later in de zomer organiseren van een clandestiene bijeenkomst in Gent over het heropstarten van de inmiddels in Frankrijk verboden Ligue Communiste. Mei '68 in Frankrijk was een korte fase in een cyclus van opgaande radicalisering van de jeugd, gevolgd door een grote arbeidersstrijd. Hier in Vlaanderen werd die fase ingezet in mei 1966 met het begin van de strijd rond Leuven Vlaams tegen het zogenaamde 'mandement van de bisschoppen'. Die hadden als bestuur van de KU Leuven beslist dat ook de Franstalige afdeling van de universiteit in Leuven zou blijven, ook al wilden de studenten een overheveling naar Wallonië. Het werd een strijd waar Herman Van Rompuy tot vandaag met afschuw over spreekt omdat de studenten en de scholieren veel meer wilden dan alleen Vlaamse eisen. Ook de N-VA wil vandaag de Leuvense revolve inkapselen in de Vlaams-nationale strijd. Maar ze spraken ook over 'antikapitalistische structuurhervormingen' en over 'nationalisatie van de Société Générale', de holding die op dat ogenblik zowat een derde van de Belgische economie controleerde. Slechts op het einde van de spreekkoren kwam: "Overigens zijn we de mening toegedaan dat Leuven Vlaams moet zijn". Die strijd kende een tweede hoogtepunt in januari '68 en later op dat jaar werd ook de ULB bezet en dan om heel andere redenen. Voor mij liep mei '68 door in de animatie van de Gentse maartbeweging van 1969. Toen hebben de studenten in Gent de Blandijnberg drie weken bezet als een reactie op een censuurmaatregel van het rectoraat. Later, toen de rijkswacht met veel machtsvertoon de Blandijnberg had ontruimd, 500 studenten uit auditorium E had gezet en overgebracht naar de rijkswachtkazerne, verhuisde de beweging nog enkele dagen naar het universiteitsgebouw in de Plateaustraet. In hetzelfde jaar werd overigens in Amsterdam het Maagdenhuis bezet. Het draaide in feite allemaal om antiautoritair verzet, om een revolve van jongeren tegen een verstikkende en erg formalistische organisatie van onderwijs, gezin, media, normen

"Was niet de linkerkzijde in 1964 uit de socialistische partij gezet?"

en waarden, vooral van de seksuele moraal en bij uitbreiding tegen de erg bureaucratische en productivistische arbeidsmoraal die na de wederopbouw in het welvaartsstaatproject was gesloten, tegen een stereotiepe massaproductie en massaconsumptie, waarin massificatie verkeerdelijk 'democratisering' werd genoemd. Vandaar het verzet tegen de invloed van kerk en bisschoppen en de CVP-staat in het nog erg landelijke Vlaanderen dat in Leuven ging studeren. Vlaanderen is laat, slechts in de jaren zestig, geïndustrialiseerd. Tot ruim na de Tweede Wereldoorlog bleef het een door de kerk gedomineerd ruraal gebied. Om al te snelle modernisering af te remmen, zeg maar om de dreiging van nieuwe socialistische bastions tegen te gaan, zorgde de 'CVP-staat' voor een specifieke vorm van industrialisering. De nieuwe industrieën werden hoofdzakelijk ingeplant op perifere industrieterreinen en de nieuwe werknemers werden aangevoerd in bussen en treinen. De mensen werden door middel van goedkope leningen (de wet-De Taeye) aangezet te blijven wonen in hun 'dorpen'. Vandaar de zeer gespreide en kleinstedelijke urbanisatie in Vlaanderen. Vandaar ook de specifieke effecten van een antistedelijke, sub-urbane, zeer etnocentrische kleinburgerlijke cultuur. Men kan zich afvragen of er die vijftig jaar veel is veranderd. In elk geval heeft de Vlaamse bouwmeester het niet onder de markt om het onding van de Vlaamse ruimtelijke ordening bij te sturen.

JEUGDREVOLTE EN NIEUWE SOCIALE BEWEGINGEN

De jongeren in de jaren zestig poogden zich aan dat klimaat te ontworstelen. Vandaar ook dat 'antikapitalistische' dat teruggreep naar grote strijdtradities in België, zoals de koningskwestie, of de grote staking '60-'61, en ook teruggreep naar nog bestaande programma's zoals het programma van structuurhervormingen van het ABVV uit '54-'56. De meest radicale onder de studenten bekritiseerden wat werd genoemd "de integratie van de arbeidersbeweging in het neokapitalisme". Ze verwezen naar de demobiliserende effecten van het sociaal overlegstelsel met dwingende clausules van sociale vrede, naar het verstikkende gewicht van de vakbonds- en partijbureaucratieën. Was niet de linkerkzijde in 1964 uit de socialistische partij gezet? Na de vijf weken durende staking in december en januari '60-'61 radicaliseerden beide kampen. Enerzijds kondigde de regering een aantal wetten op de

"In het begin van de jaren zestig stroomden duizenden nieuwe studenten naar de universiteiten."

ordehandhaving af en werd de rijks-wacht gemilitariseerd. Anderzijds ontwikkelden zich meer radicale vleugels in de socialistische beweging: linkse stromingen rond de weekbladen Links en La Gauche en een Waals regionalisme in de Mouvement Populaire Wal-lon. Op een congres in december 1964 wordt de 'onverenigbaarheid' uitgesproken tussen lidmaatschap van een van deze stromingen en de Belgische Socialistische Partij. Waren niet de jongerenorganisaties in datzelfde jaar, tijdens de grote manifestatie voor de honderdste verjaardag van de Eerste Internationale, door de politie uit de optocht in Brussel geklopt, omdat ze slogans meedroegen tegen de NATO (België uit de Nato, de Nato uit België!) en omdat die niet onder de ogen van Paul-Henri Spaak op de eretribune mochten komen? De jongerenorganisaties van de Belgische Socialistische Partij, zoals de Socialistische Jonge Wacht-Jeune Garde Socialiste en de Socialistische Studenten leefden in die jaren in onmin met de officiële partijlijn. Die jongerenbeweging stapte al vanaf 1962 jaarlijks met duizenden op in de antiatoommarsen, deel van een internationale mobilisatie tegen de kern dreiging van de Koude Oorlog. Die gingen naderhand naadloos over in massabetogingen tegen de oorlog in Vietnam. Kortom, geëngageerd jong zijn in de jaren zestig verliep via bijna voortdurende mobilisaties die ook telkens weer werden geconfronteerd met een repressieve staat en een gebureaucratiseerde arbeidersbeweging. Het was immers ook de tijd van de 'nieuwe sociale bewegingen'. Van de Tweede Feministische Golf, van Dolle Mina, van de Fem-Soc-beweging (Feministisch-Socialistisch): vrouwenbeweging-arbeidersbeweging één front en vooral een emancipatiestrijd voor zelfbeschikking en gelijkheid. Het was ook de opkomst van de nieuwe milieubeweging die overging van 'natuurbescherming' naar politieke ecologie en dan naar Agalev. Denk aan de grote betogingen tegen kernenergie. Het was de start van de roze bewegingen. Het was de tijd van de Internationale Nieuwe Scène met zijn 250 voorstellingen van Mistero Buffo (van de latere Nobelprijswinnaar Dario Fo) waarmee het christelijke Vlaanderen uit de slaap werd geschud, van de werkge-meenschap in de Beursschouwburg, van Het Trojaanse Paard. Het was de tijd van de Wetswinkels en de kritische juristen. Het was de tijd van AKO, de Actiegroep Kritisch Onderwijs en de strijd voor de methodescholen. Het was de tijd van de Derde Wereld Beweging, toen heette het nog niet ngo als verlengde van beleid, maar solidariteitsbeweging in steun van strijd. Kortom, het was een tijd van culturele omwenteling, van

**“De gehele
geïndustrialiseerde
wereld kende onrust.”**

een versnelde modernisering, waarin ook alle aspecten van het vernieuwde dagelijks leven werden bevestigd en waarin veelal snel werd gebotst op vele 'oude vormen en gedachten' en vele autoritaire machtsstructuren.

Dat is de mythe van mei '68! Het was inderdaad een tijd waarin de bestaande orde in al haar geledingen aan een kritisch onderzoek werd onderworpen en dat, meestal vanuit basisbewegingen, andere praktijken werden ingevoerd en uitgetest. Het was een tijd waarin de naoorlogse orde voor het eerst werd gewogen en ... te licht bevonden. Een andere wereld was nodig. En, een andere wereld leek ook mogelijk.

**WERELDWIJDE
CONTESTATIE**

Niet vanwege onze heldendaden in Vlaanderen alleen natuurlijk. Maar omdat mei '68 veel meer was dan de erg gemediatiseerde studentenbarricades in de nacht van 10 op 11 mei in Parijs, die weliswaar voor het eerst de rechtstreekse confrontatie aangingen met de zeer

repressieve ordestrejdkrachten van het gaullistische regime. Mei '68 is ook de grootste algemene staking uit de Franse geschiedenis. Mei '68 is ook de grootste inhaalbeweging op het vlak van de lonen, die door de Gaulle tien jaar lang ver onder het Europese gemiddelde waren gehouden. Mei '68 luidde ook het einde in van de Generaal die zich een nieuwe Bonaparte had gewaand.

De strijd loont! Niet alleen in Frankrijk. Vanaf 1963 is Berkeley een mondiaal begrip. De flowerpower, hippiebeweging en 'make love not war'-cultuur was sterk in Californië. In het begin van de jaren zestig stroomden duizenden nieuwe studenten naar de universiteiten. Zo was er aan de University of California in Berkeley in het jaar '63-'64 een stijging met 37%. Ze werden de basis van de Free Speech Movement (FSM) voor politieke rechten op de campus en van het verzet tegen de oorlog in Vietnam. Joan Baez gaf er gratis concerten en Bob Dylans 'The times they are a-changin' kreeg er betekenis. De beweging strekte tot in Tokio, waar de studentenbond Zengakuren uiterst krachtadig opkwam tegen de Amerikaanse militaire aanwezigheid in Japan. De gehele geïndustrialiseerde wereld kende onrust. Gedragen door een naoorlogse generatie, die inderdaad niet de ontberingen van de oorlog had gekend, die inder-

"Het engagement van mei '68 is verslagen."

daad voor het eerst voldoende zakgeld had gekregen om een eigen subcul-

tuur, een alternatieve cultuur, in leven te houden en van Elvis Presley en later van The Beatles, The Rolling Stones, maar ook van Bob Dylan, Donovan, zelfs van Pete Seeger, Woody Guthrie, Joan Baez en andere protestzangers commerciële successen te maken. Een generatie die van 'welvaart' 'welzijn' wilde maken.

Een generatie die via de televisie was geïnformeerd over de imperialistische onderdrukking van de bevrijdingsstrijd en de uitbuiting in de derde wereld en die de Chinese revolutie in 1949, de Cubaanse in 1959, de Algerijnse in het begin van de jaren zestig als alternatieven uit de derde wereld onderzocht, die van leiders als Lumumba en Che Guevara voorbeelden maakte en die bovenal kamp koos in de oorlog in Vietnam: onze bevrijders de Amerikanen bleken daar 'onze democratie' te exporteren met napalm en brandbommen. Dat heeft ons voorgoed gevaccineerd.

En ook daar kon de strijd gewonnen worden ... zo toonde het grote Têt-offensief dat de Vietcong lanceerde: tussen januari en juni 1968 deden de Vietcong een aantal aanvallen op Amerikaanse posten. Het offensief begon op nieuwjaarsnacht (30 januari: Têt). Dat gaf ook de solidariteitsbewegingen in het Westen en vooral de antioorlogsbeweging in de VS zelf een boost. Maar ook in het Oostblok gaf de strijd voor democratie tegen de stalinistische dictatuur uitzicht. De opstanden van '53 in Oost-Berlijn en van '56 in Hongarije waren bloedig onderdrukt, maar de Praagse Lente in het voorjaar van datzelfde jaar '68 leek meer perspectieven te bieden. Vanaf januari had de leider van de Tsjechische Communistische Partij een aantal democratiseringsmaatregelen ingevoerd, die tegenover de kritieken vanuit Moskou steun kregen bij de bevolking en vooral de jeugd. Op 20 augustus maakten de tanks van het Warschau-pact een einde aan de hervormingen onder voortdurend massaal verzet van de bevolking. Uit protest stak student Jan Palach zichzelf in brand op 16 januari 1969. 350 000 leden namen ontslag uit de Communistische Partij. De dissidentie was geboren. En dan kwamen ook de Italiaanse arbeiders-

"Onze bevrijders
de Amerikanen bleken
'onze democratie'
te exporteren met napalm
en brandbommen."

strijd, de Portugese Anjerrevolutie in 1973, de val van het Griekse kolonelsregime in 1973-'74 en de dood van Franco in 1975 ... En ook natuurlijk de wanhopige terreur van de Rode Brigades of de Rote-Armee-Fraktion.

DE ERFENIS VAN MEI '68 ALS IDEOLOGISCH GEVECHT

Er is natuurlijk de mythe van '68! Een andere wereld is nodig, wij zijn het oneens met de structuur van de bestaande naoorlogse samenleving. En: een andere wereld is ook mogelijk ... Maar dan moet men zich wel organiseren en de heersende machtsstructuren confronteren. Zie Vietnam, zie Praag, zie Parijs ... Maar, natuurlijk waren niet alle babyboomers gevormde en geëngageerde antikapitalisten. Natuurlijk waren niet alle gewonnen veldslagen structurele hervormingen. Natuurlijk zijn de heldendaden van vele oud-strijders gegroeid in de verhalen voor hun kinderen en kleinkinderen. Is het dat dat we nu moeten deconstrueren, dat het allemaal niet zo eenduidig was, dat het genuanceerder was, dat er veel illusie was, dat het verhaal sterker is dan de werkelijkheid? Zeker. Maar vandaag zoekt de heersende ideologie een afrekening, een herschrijven van die geschiedenis, het inpassen in een verhaal van de 'winners'.

Want inderdaad: het engagement van mei '68 is verslagen. Eerst door de economische crisis van het midden van de jaren zeventig. Het bankroet van het groeiemodel van de golden sixties, dat weliswaar steeds is aangehouden – op zoek naar nieuwe economische groei! – maar sindsdien nooit meer bereikt. Dat heeft een diepe sociale en economische crisis ingezet. De-industrialisering. Structurele werkloosheid. Toenemende sociale ongelijkheid. Vervolgens door de neoliberale ideologie die vanaf de jaren tachtig het keynesiaanse beleid afzwoer en het sociaaleconomisch onvermogen van het systeem normaliseerde door de zogenaamde markt wetten in te roepen. Dat zorgde voor een afbouw van de overleconomie, ten voordele van concurrentiële mondialisering, deregulering, privatisering en liberalisering. Dat zijn

politiek-ideologische keuzes die niets te maken hebben met mei '68. En dan kwam de uitbreiding van de Europese Unie die het verdeelde Europa verenigde onder een strikte neoliberale 'grondwet' en een ondemocratisch technocratisch bestuur. Die politieke ontwikkelingen gebeurden lang onder het motto van vrijheid en democratie. Sommigen dachten dan ook dat het kon doorgaan als de voortzetting van

de antiautoritaire jaren zestig. Vandaag weten we beter. Om de liberalisering en de vermarkting in stand te houden is steeds meer 'law and order', steeds meer repressie en steeds meer verrechtsing nodig. Neen, de nieuwe wereldorde is geen product van mei '68. Integendeel, het is een product van de nederlaag van die generatie en van die strijd. Wat in die contestatiejaren is ontstaan, het nieuwe en verbrede middenveld, is sindsdien via decreten, instellingen en opleidingen ingekapseld in de neoliberale orde. De expertise in activisme is vervangen door 'dingen op de markt brengen'.

Die nieuwe orde is dermate totalitair geworden dat het nog nauwelijks mogelijk is een andere orde te denken. Media, universiteiten, intelligentsia, opiniemakers, politieke partijen, de kunsten ... Ze zijn allemaal gevat in het grote verhaal van de liberale wereldmarkt. Dat is de grote overwinning van de mondialisering, van het 'einde van de geschiedenis', van Fukuyama: het wereldsysteem is opgenomen in één ideologie, die van de productivistische geldeconomie. Ook al rammelt het systeem aan alle kanten, het lijkt wel of er geen ander mogelijk is.

In die zin is de toestand nu wel totaal anders dan vijftig jaar geleden. Helemaal niet hopeloos, wel totaal anders. Enerzijds is na veertig jaar neoliberalisme dat systeem even vermolmd als het stalinisme toen. Onze contestatie toen begon binnen een zeer succesvol ontwikkelingsmodel. Vandaag haalt men noch de eigen economische doelstellingen, laat staan dat er een sociale vooruitgang of een culturele ontvoogding op de agenda staat. Vandaag is de reactie aan de macht, zijn populisme en verrechtsing de trends, is er sociale achteruitgang. Het verzet kan dan ook niet voortbouwen op een radicalisering van een bestaand emancipatieproject. Vandaag moeten de jongeren zowel de afbraak tegenhouden, vanuit de minderheid mobiliseren en ook nog eens een alternatief model uitwerken. Vandaar ook dat de nieuwe politieke bewustwording niet alleen mobilisatie en krachtsverhouding zoekt, maar meteen ook alternatieve beleidslijnen en projecten opzet. Het gaat niet meer om de grote utopie. Het gaat om het ombuigen van de neerwaartse spiraal.

Sommigen zullen nu, vijftig jaar na datum, wijzen op de naïeve utopie om het huidig conservatief liberaal project te billijken. Anderen zullen misschien blijven kijken naar toenmalige organisatievormen, naar kennisdeling en horizontale samenwerking, naar het doorwerken van aanzetten uit die tijd, naar 'l'imagination au pouvoir'. Elk het zijne. Ik heb uit die tijd energie en inspiratie meegekregen voor een leven vol inzet, kritiek

"Het engagement van mei '68 is verslagen."

en bevrijding. Ik ben schatplichtig aan de geest van mei '68. Zeker als ik zie dat de 'goesting' van vandaag eerder dient voor individuele verrijking dan voor meer solidariteit en medemenselijkheid. Misschien moeten we toch maar eens echt nadenken over wat humanisme vandaag nog kan betekenen. Want ook dat kan na vijftig jaar wat emancipatie gebruiken. Misschien komen enkele soixante-huitards nog van pas om aan de boom te schudden.

ERIC CORIJN

ERIC CORIJN IS CULTUURFILOSOOF EN SOCIAAL WETENSCHAPPER, HOGLERAAR STADSSTUDIES AAN DE VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL, STICHTER VAN DE ONDERZOEKSGROEP COSMOPOLIS, CENTRE FOR URBAN RESEARCH, ONDERVOORZITTER VAN HET BRUSSELS STUDIES INSTITUTE EN DIRECTEUR VAN DE BRUSSELS ACADEMY. IS OOK LID VAN VERSCHILLENDE JURY'S EN COMMISSIES STADSVERNIEUWING EN AUTEUR VAN VELE PUBLICATIES. HIJ WAS STUDENTENLEIDER VAN DE GENTSE MAARTBEWEGING, IS OOK STEEDS ACTIVIST GEBLEVEN IN DE CIVIELE MAATSCHAPPIJ, VAN CHARTA 91 TOT NU IN HART BOVEN HARD.